

FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKÇE ÖĞRETİMİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENİCİLERE YÖNELİK EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ÖLÇME-DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNE İLİŞKİN UYGULAMA REHBERİ

İçindekiler

1. Amaç 3
2. Yaklaşım 3
3. Uygulama Kıstasları 3
3.1. Genel kıstaslar 3
3.2. Eğitsel materyal oluşturma / uyarlama kıstasları 3
3.3. Ölçme materyali oluşturma / uyarlama kıstasları 4
3.4. Uygulama ortamı, süre, personel ve teknoloji kıstasları 4
3.5. Uygulama sonrası kayıt ve iyileştirme 4
4. Temel Özel Gereksinim Uygulama Matrisi 5
..... 6
FBÜTÖMER 6
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENİCİLERE YÖNELİK EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ÖLÇME-DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNE İLİŞKİN UYGULAMA REHBERİ 6
İŞ AKIŞ ŞEMASI 6

1. Amaç

Bu rehberin amacı özel gereksinimli öğrenicilerin eğitim-öğretim ve ölçme-değerlendirme süreçlerine erişimini; işlevsel gereksinime dayalı, ölçülen kazanımı koruyan, akademik avantaj oluşturmayan, izlenebilir ve uygulanabilir bir iş akışı içinde yürütmektir.

2. Yaklaşım

a) Kararlar tanı adına göre değil, öğrenicinin eğitim veya sınava erişimini etkileyen işlevsel gereksinime göre verilir.
b) Uyarlama, program kazanımını, ölçülen dil becerisini, soru içeriğini, zorluk düzeyini veya puanlama ölçütünü değiştiremez; öğreniciye akademik avantaj sağlayamaz.
c) Gereksinimi karşılayan en az kısıtlayıcı ve en az müdahaleci yöntem tercih edilir.
d) Yalnızca görev için gerekli bilgi ilgili personelle paylaşılır; kayıtlar gizlilik ilkelerine uygun saklanır.
e) Uygulama öncesinde materyal, ortam, teknoloji ve personel hazırlanır; uygulama sonrasında aksaklık ve geri bildirim kayıt altına alınır.

3. Uygulama Kıstasları

3.1. Genel kıstaslar

a) Öğrenicinin talebi veya tespit edilen ihtiyaç Merkez Müdürlüğünce değerlendirilir; gerekli görülürse Üniversitenin Engelli Öğrenci Birimiyle koordinasyon sağlanır.
b) Eğitim ve sınav düzenlemeleri mümkün olduğunca aynı içerik, aynı kazanım ve aynı başarı ölçütü korunarak yapılır.
c) Ölçülen yapıyı esaslı biçimde değiştiren alternatif uygulamalar rutin uyarlama olarak kullanılmaz; Ölçme ve Değerlendirme Komisyonunca ayrıca değerlendirilir.
d) Uygulama sırasında öğrenicinin özel gereksiniminden kaynaklanan, hedef kazanımla ilgisiz hız, motor hareket, yazı biçimi veya iletişim özelliği başarısızlık göstergesi olarak değerlendirilmez.

3.2. Eğitsel materyal oluşturma / uyarlama kıstasları

a) Ders notu, çalışma kâğıdı, sunu ve dijital içerikler mümkün olduğunca düzenlenebilir metin biçiminde hazırlanır.
b) İhtiyaca göre anlamlı başlık yapısı, büyük punto, yüksek karşıtlık, tek sütun, yeterli satır ve soru aralığı, açık tablo düzeni, görsel betimleme ve ekran okuyucu uyumluluğu sağlanır.
c) İşitme gereksiniminde öğretim amaçlı video ve sesli içerikler yazılı yönerge, alt yazı veya yazılı dökümle desteklenebilir.
d) El yazısı, fiziksel ürün, canlı sunum veya oyun materyali erişim engeli oluşturuyorsa aynı kazanımı hedefleyen klavye, dijital ürün, kayıt veya erişilebilir katılım yöntemi kullanılabilir.
e) Alternatif öğretim görevi, standart görevin hedef kazanımı ve zorluk düzeyiyle uyumlu tutulur; dilsel içerik sadeleştirilmez.

3.3. Ölçme materyali oluşturma / uyarlama kıstasları

a) Uyarlanmış sınav veya ölçme materyalinde soru içeriği, soru numarası, seçenek sırası, puan değeri ve hedef kazanım korunur.
b) Büyük punto, yüksek karşıtlık, tek sütun, geniş boşluk, ekran okuyucu uyumlu dijital metin ve erişilebilir cevap alanları kullanılabilir; soru dili ve seçenekler sadeleştirilmez.
c) Optik işaretleme veya el yazısı güçlüğünde cevaplar kitapçığa, klavyeyle, dokunmatik ekranla veya işaretleyici aracılığıyla verilebilir. Dijital uygulamalarda otomatik düzeltme, yazım/dil denetimi, tahminli metin ve yapay zekâ destekli özellikler kapatılır.
d) Dinleme becerisinin ölçüldüğü resmî değerlendirmelerde yazılı döküm veya alt yazı, dinleme becerisini okuma becerisine dönüştürebileceğinden eşdeğer uyarlama sayılmaz; böyle bir ihtiyaç ayrıca değerlendirilir.
e) Konuşma becerisinin ölçüldüğü değerlendirmelerde yazılı yanıt veya alternatif/destekleyici iletişim, sözlü üretimin yerine geçtiğinde standart konuşma performansıyla eşdeğer kabul edilmez; uygulama biçimi Ölçme ve Değerlendirme Komisyonunca ayrıca kararlaştırılır.

3.4. Uygulama ortamı, süre, personel ve teknoloji kıstasları

a) İhtiyaca göre erişilebilir, sessiz veya düşük uyaranlı salon; uygun oturma ve masa düzeni; yeterli aydınlatma ve güvenli erişim sağlanır.
b) Ek süre ve/veya dinlenme arası gerekiyorsa uygulama öncesinde belirlenir ve görevliye bildirilir; sınav sırasında değişiklik yapılmaz.
c) Okuyucu, soruyu ve seçenekleri onaylı metne bağlı kalarak aktarır; açıklama, sadeleştirme, vurgu ile ipucu verme veya yorumlama yapmaz.
d) Yazıcı/işaretleyici, öğrenicinin söylediğini aynen kaydeder; dil bilgisi, kelime, yazım veya noktalama bakımından düzeltme yapmaz. Öğreniciye kaydedilen cevabı kontrol etme imkânı verilir.
e) Kullanılacak cihaz, yazılım, kulaklık, ekran büyütme veya diğer yardımcı teknoloji uygulama öncesinde test edilir; sınav güvenliğini ihlal eden erişimler kapatılır.

3.5. Uygulama sonrası kayıt ve iyileştirme

a) Uygulama sonunda kullanılan düzenleme, sorumlu kişi, varsa teknik/idari aksaklık ve çözüm kaydedilir.
b) Öğrenici ve uygulayıcıdan kısa geri bildirim alınabilir; erişim engelinin azalıp azalmadığı ve düzenlemenin sonraki uygulamalarda sürdürülüp sürdürülmeyeceği belirlenir.
c) Tekrarlayan sorunlar ve gerekli düzeltici faaliyetler ilgili komisyon ve Merkez Müdürlüğü tarafından değerlendirilir; sonraki materyal veya uygulama buna göre güncellenir.
d) Kayıt ve raporlama süreçlerinde öğrenici kimliği mümkün olduğunca maskelenir; sağlık/engellilik bilgilerinin tamamı öğretim elemanı veya sınav görevlisiyle paylaşılmaz.

4. Temel Özel Gereksinim Uygulama Matrisi

Gereksinim alanı	Eğitim / Sınav ortamı	Eğitsel Materyal	Ölçme Materyali	Uygulama / Personel / Teknoloji
Görme / az görme	Uygun aydınlatma, sabit ve erişilebilir oturma; dolaşım güzergâhının açık tutulması; gerektiğinde farklı derslik seçimi.	Büyük punto, yüksek karşıtlık, tek sütun; ekran okuyucu uyumlu Word/PDF; OCR; görseller için nesnel betimleme veya uygun ses desteği.	Büyük punto / yüksek karşıtlık; ekran okuyucu uyumlu dijital metin; açık soru ve cevap alanları.	Büyüteç, ekran büyütme, ekran okuyucu; gerekiyorsa okuyucu/işaretleyici. Okuma becerisini başka beceriye dönüştüren yöntemler ayrıca değerlendirilir.
İşitme	Öğretmenin yüzünün görülebildiği konum; düşük gürültü.	Yazılı yönerge ve görsel bildirim; öğretim amaçlı video/ses içeriklerinde alt yazı veya yazılı döküm.	Yönergelerin yazılı ve açık sunumu; dinleme sorularının görsel düzeninin erişilebilir hâle getirilmesi.	Kaliteli kulaklık, bireysel ses ayarı, yardımcı dinleme sistemi. Resmî dinleme sınavında transkript/alt yazı eşdeğer değildir.
Konuşma / iletişim	Yüz yüze iletişimi kolaylaştıran, baskıyı azaltan ve sıra yönetimi açık ortam.	Yazılı/görsel iletişim desteği; yönergelerin önceden görülebilir ve açık sunumu.	Ölçülen beceriye göre erişilebilir cevap alanı ve ek hazırlık/yanıt süresi.	Alternatif/destekleyici iletişim aracı veya yazılı iletişim kullanılabilir. Konuşma becerisinin yerine geçen yöntemler ayrıca ölçme açısından kararlaştırılır.
Hareket / üst ekstremite	Basamaksız/erişilebilir salon, manevra alanı.	Dijital çalışma kâğıdı; materyalin kolay erişilebilir konumda sunulması.	Klavye, dokunmatik ekran veya kolay işaretlenebilir dijital/basılı format; optik forma alternatif cevaplama.	Uyarlanmış klavye/fare, dokunmatik ekran, konuşmadan metne veya işaretleyici/yazıcı; gerektiğinde teknik destek.

FBÜTÖMER
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENİCİLERE YÖNELİK EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ÖLÇME-DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNE İLİŞKİN UYGULAMA REHBERİ
İŞ AKIŞ ŞEMASI

İş Akışı Adımları	Sorumlu
Özel gereksinim öğrenici tarafından Merkez Müdürlüğüne bildirilir.	Öğrenici
Merkez Müdürlüğü ya da Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu, öğrenicinin talebine ilişkin ön değerlendirme yaparak gerekli hâllerde Üniversite Engelli Öğrenci Danışma Kurulu ile koordinasyon sağlar.	Merkez Müdürlüğü / Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu
Eğitim-öğretim veya ölçme-değerlendirme sürecinde erişim düzenlemesi gerekmesi hâlinde işlevsel gereksinim belirlenir (görme/az görme, işitme, konuşma/iletişim, hareket/üst ekstremite).	Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu & Öğrenici
Eğitim-öğretim düzenlemesi gerekmesi hâlinde Müfredat ve Materyal Geliştirme Komisyonu, Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu ile birlikte eğitsel materyali, sınıf ortamını, katılım ve görev biçimini dikkate alarak erişilebilirlik ölçütlerine göre materyal düzenler.	Müfredat ve Materyal Geliştirme Komisyonu & Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu

İş Akışı Adımları	Sorumlu
Ölçme-değerlendirme düzenlemesi gerekmesi hâlinde Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu, Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu ile birlikte ölçme materyali/formatı, salon, süre, cevaplama yöntemi, yardımcı personel ve teknolojiyi belirler.	Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu & Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu
Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu, ölçme-değerlendirme faaliyetleri öncesinde sınav materyalini, salonunu, kullanılacak cihaz ya da yazılımları kontrol eder. Süre, personel ve sınav güvenliği ile ilgili gerekli önlemleri uygulamaya alır.	Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu
Kullanılan eğitim-öğretim materyalleri ve ölçme-değerlendirme materyalleri ile ilgili olarak ilgili öğreniciden geri bildirim alınır. Düzeltme ve iyileştirme gerekiyorsa Merkez Öğrenci Birim Sorumlusu, ilgili komisyonlar veya Merkez müdürlüğü gerekli düzenlemeler ile güncellemeler yapar.	Öğrenici & Merkez Engelli Öğrenci Birim Sorumlusu, İlgili Komisyonlar veya Merkez Müdürlüğü